

Od 1985. škola je obavezna i besplatna devet godina za svu kinesku decu koja se školuju u oblasti njihovog hukoua. Za mingonge koji žive u gradu besplatna škola uopšte nije garantovana. U privatnom sektoru školarine osciliraju između 3.000 i 4.000 juana (400 i 540 evra) po semestru. To je ekvivalentno prosečnoj mesečnoj plati migranata

bih otpočeti sopstveni posao, prodati hranu na primer, ali ne znam kako to da uradim“, odgovara ležerno.

Iz svoje radionice od dvadeset kvadratnih metara, toliko blizu zgradi preko puta da može dodirnuti prozor, Vu Ervej čeka svoj trenutak. Za deset godina u Kantonu potpisao je mnoge ugovore u tekstilnoj industriji, njegov život se okreće oko fabrike. Živi sâm i ne oseća se integrisano u gradu. Napustiće ga razočaran: „Lokalni običaji su previše različiti od mojih.“ Kada se vrati kući, uveće internet. Otkrio je da su ruske devojke „lepe“, „otvorenije“ i „manje materijalistički naklonjene“ od Kineskinja, nabraja na prstima. Nada se da će upoznati jednu. Jednog dana, ako bude imao sredstava, vratiće se u Hunan da osnuje svoju fabriku. Radi ostvarenja sna ne računa na pomoć partije: „Slogan 'Kineski san' [politički slogan aktuelnog predsednika Si Đinpinga] nema mnogo smisla. Posebno ne za obične ljude kao što sam ja.“

Tang ima nade u izobilju. Sa 18 godina uspešno je radila kao manikirka, blagajnica i frizerka. U ovom trenutku provodi između trinaest i četrnaest sati svakog dana posluživajući klijente roštiljnice za platu od 3.000 juana (400 evra) mesečno. „Ne radim zbog novca, već da bih stekla iskustvo“, kaže ona uz širok osmeh. Njeni roditelji su napustili Fuden da bi otvorili supermarket u Kantonu. Ona se rodila ovde, a onda je otišla u matičnu pokrajinu radi školovanja. Pre deset godina vratila se da bi nastavila studiranje. Pripada poslednjoj generaciji za koju je gradski život postao samorazumljiv. Sa crnim zvončarama i odgovarajućim detaljima na štampanoj beloj majici, ona je prava kantonska cura. Kao Zang, Daj i ostali, ima glavu punu ideja za buduće projekte. Jednog dana želi da otvori prodavnicu ledenog čaja. „Apsolutno sigurna“ kako će imati lakši život nego njeni roditelji, kaže oduševljeno: „Ovo je nova era!“

LU ESPARGIJER I TEO MONE su master studenti novinarstva u Centre universitaire d'enseignement du journalisme u Strazburu.
PREVOD: Maja Solar

- (1) Statistika iz 2015. prema *China Labour Bulletin*, Hongkong, www.clb.org.hk.
- (2) Nacionalni biro za statistiku Republike Kine, Peking, www.stats.gov.cn.
- (3) „La croissance chinoise au plus bas depuis un quart de siècle“, *Le Monde*, 20. januar 2016.
- (4) „Wages, productivity and labour share in China“, Regionalna kancelarija za Aziju i Pacifik Međunarodne organizacije rada, Bangkok, april 2016.
- (5) Vidi: Martine Bulard, „Le Parti communiste aux prises avec le mécontentement social“, *Le Monde diplomatique*, septembar 2012.
- (6) Vidi: Han Dongfang, „En Chine, colère cherche syndicats“, *Le Monde diplomatique*, septembar 2014.
- (7) Vidi: Isabelle Thireau, „Les cahiers de doléances du peuple chinois“, *Le Monde diplomatique*, septembar 2010.
- (8) Nacionalni zavod za statistiku www.stats.gov.cn.

KULTURA

Sa ulice na ekran

Feminizam u Sjedinjenim Državama još živi, ali su staze kojima se kreće tako brojne i razučene da se nekad čini, pogrešno, da nestaje. Uz velike tradicionalne pokrete – Nacionalnu organizaciju žena (NOW), Emilinu listu – blisku Demokratskoj stranci, na internetu cvetaju i mnoge nepristrasne struje: društveno umrežavanje, sajtovi, blogovi... „Lajkovi i klikovi zamijenili su aktivizam i ulične manifestacije prethodnih generacija“, kaže autorka Karolin Burk, smešten u Kaliforniji. „Komunikacija je supstitut za politički pristup.“

Jedan od oblika ovog feminizma sa novim izgledom raste na muzičkoj sceni, sa „pop feminizmom“, u čemu je pevačica Bijonse postala muza. Ali pristup ovih seksi i provokativnih ratnica ne izaziva jednoglasne reakcije: neki u njemu vide simbole ženske emancipacije, drugi prazne marketinške trikove.

Mali ekran, njegove serije i zabavne emisije, stvaraju još jedan put feminizma. Lenu Danam, glumicu u direktorku serije *Girls* (HBO kanal) ili komičarku Ejmi Polera, mlađe generacije mnogo prate, kao i seriju *Masters of Sex*, koja nastoji da bude pedagoška. U četvrtoj sezoni pomenute serije pojavljuje se scena radikalnog aktivizma u periodu 1968–1970. „Uzimamo gledaoca za ruku da bismo ga naterali da otkrije duh ove udaljene epohe, lišene agresivnosti“, objašnjava Iris Brej, autorka *Seks i serije*. Prema ovoj francusko-američkoj istraživačici, glavna pitanja se „ne vrte oko feminizma već oko roda i kvir teorije“ koja tvrdi da rod pojedinca nije određen njegovim biološkim polom. Jedna od tema kojom se bavi hit serija *Transparent* (Amazon Video) jeste *coming out* oca porodice koji je odlučio da promeni pol.

U Njujorku i velikim gradovima, pojavile su se nove reči, poput „cisrodnost“ (kao suprotnost „transrodnosti“), „heteronormativnost“ itd. „Ne želimo da budemo više definisani kao „ona“ ili „on“ već kao „one“ i „oni“,“ tvrdi spisateljica i francusko-američka aktivistkinja Kettrin Teksije.

Žprema njoj, bipolarizacija polova bila bi razbijena u deliće: „Spektar se kreće od izrazito muškog do izrazito ženskog. Ljudi ne žele da se osećaju kao da su zaključani u kutije.“

U tom kontekstu, „interseksionalnost“ (r) feminizma je pravilo. „Reč 'feminizam' se ne odnosi više samo na ženske borbe. Feminizam je postao poziv za rodnu ravnopravnost“,

DAVID STUDWELL – „Boni minus Klajd“ www.davidstudwellgallery.co.uk

primećuje univerzitetska profesorka Marta Rampton, sa Pacifičkog univerziteta u Oregonu.

Figura feminističkog pokreta još od šezdesetih, Glorija Stajnem, smatra da su u borbi u kojoj su u zavisnosti od svojih karakteristika različiti ljudi žrtve (rod, rasa, seksualna orijentacija, društvena klasa...), crkinje postale „pravi nosioci promena“ (2).

Pokrenut tokom 2013. godine od jedne crne aktivistkinje i dva kvir prijatelja, kako bi se odgovorilo na policijsko nasilje, pokret *Black Lives Matter* ilustruje ovu tendenciju (3): vode ga glasovi žena i predstavnika lezbejske,

gej, biseksualne i trans zajednice (LGBT) koji, često, ne priznaju „beli feminizam“, pretežno heteroseksualan i buržoaski, čija je personifikacija Hilari Klinton.

Reč „feminizam“ neke Afroamerikanke vole da zamene sa „ženizmom“ (*womanism*) (4), zato što veruju da zvuči šire, humanije i univerzalnije. Terminom odaju počast Sojerner Trut. Godine 1851, pre Konvencije o pravima žena u Akronu (Ohajo), ova bivša robinja održala je govor koji je ušao u istoriju zbog poznate rečenice: „Zar ja nisam žena?“ Vrlo rano, ova pionirka američkog feminizma

shvatila je težinu činjenice da nije samo žena, već žena i crkinja.

FLORANS BOŽE
PREVOD: Isidora Petrović

- (1) Skup predrasuda koje se prožimaju.
- (2) Objavljeno na Samitu Crnog pokreta moćnih žena, mart 2015. godine u Fort Loredeju.
- (3) Vidi: Sylvie Laurent, „Black Lives Matter, le renouveau militant“, *Manière de voir*, n° 149, oktobar–novembar 2016.
- (4) Koncept uveden osamdesetih godina od spisateljice Alis Voker, koji podrazumeva da je feminizam samo komponenta „ženizma“ – neprevodiva reč kojoj je najbliža „ženskost“.

POZORIŠTE

Od Bastilje do Jelisejske palate

Svi (ili skoro svi) uvodnici „sezonskih programa“ i druge izjave direktora pozorišta drhte od političke korektnosti. Francuska komedija nastoji da potvrdi kako „kada se strahovi i ekstremi svakog dana uzajamno hrane i rastu, moć pozorišta je u tome da nas vrati našim kontradiktornostima, podsećajući nas na naučno iz istorije, ali bez didakticizma i napadnih lekcija“. U Nanteru, pozorište Amandijera je još hrabrije: „Mi smo u krizi. (...) Ta kriza je finansijska, ona nas podseća na raspodelu bogatstva.“ Ono (pozorište) iz Ženevilijera objavilo je stvaranje „laboratorije kreativnosti i istraživanja mehanizama isključivanja i povlačenja“ (1). Ukratko, pozorište, ili bar subvencionisana pozorišta, okreće se kolektivnim problemima kojima se hrane programi kandidata na narednim izborima.

Ova glad za politikom izgleda da se vraća sa velikim uspehom, i što se tiče kritike i što se tiče publike, koje su dočekale spektakl Žoela Pomera: *To će biti Lujev kraj*. Tri Molijera i jedan obilazak koji, od Nantera do Sao Paula prolazi pored Klermon Ferana, traje od 2015. do leta 2017. najmanje: ovo dokazuje primetni entuzijazam za te „političke fikcije inspirisane Francuskom revolucijom (2)“. Sećanje na revoluciju koja ne izaziva nikakvu podelu, to je zapanjujuće. Tačno je da ima manje pitanja o njoj kao „prostornovremenskom imaginarijumu gde se ukrštaju činjenice i osećanja“, da citiram autora. Ah, osećanja.

Kada je reč o činjenicama, sve je blagovremeno ažurirano, od „kumulativnog duga“ do „stanja raspadanja naših institucija“ i „terorista“. Ali iznad svega, nijedna istorijska ličnost nije oblikovana po uzoru na pravi istorijski lik, izuzev Luja XVI. Odlična ideja koja opušta, pošto nema Robespjera na horizontu, neki od njegovih stavova, rastvorjeni i zamagljeni, pronalaze se pripisani različitim protagonistima. Drugim rečima, imamo predstavu o Francuskoj revoluciji, jer je Luj vrlo prisutan, ali ona

je pre svega simbol čitave revolucije, i fokus će biti na „većtom“ pitanju, dobroj staroj moralnoj dilemi: revolucija ili evolucija? Kompromis ili nasilje? Kako bi se ostvarila društvena pravda, da li je neizbežno proći kroz niz pogubljenja?

Ako publika nije pozvana da glasa kao u spektaklima Roberta Hoseina, ona nije manje „uronjena“, jer se glumci često obraćaju samoj sali, dok traju pozadinski uzvici ili kanonade. Revolucija je emocija, ideal, ona je veoma tužna, postaje prljava kada se susretne sa konfliktom sadašnjosti. Bolje razumemo jednoglasnost, suočavajući se sa ovim slikama, verodostojno oživljenim.

Kada se političko polje ulaze kao političko, a ne kao podrška apolitičnom moralu, čini se da je jednoglasnost teže naći. Autor i izvođač Nikolas Lamber predložio je pozorišni dokument u tri dela. Poslednji u ovoj *Trilogiji o nedemokraciji, Rukovanje suza*, prikazuje stavke u jednom dosijeu, žive i burne, naročito o vezi između prodaje oružja (nuklearnog) i finansiranja kampanja Edvarda Baladura i Nikole Sarkozyja.

Mogli bismo se boriti ubijanja dosade, one koja često prati pokazane dobre

namere. To je suprotnost. Lamber je, sam na sceni, oko i između gospode Ane Loveržon, predsednice Areve, gospodina Sarkozyja ili Zaida Takijedina, jednog od „junaka“ priče.

Konferencije za novinare sa zvaničnim govorima, isečci prisluškivanih telefonskih razgovora u radio-intervjuima, kratke sekvence u ritmu kroz muzičke prelaze, čine crnu komediju u vlasti u Petoj republici, gde je sve istina, sve je neverovatno i smešno. Ne postoji ništa međutim. Ali to je dobar, oslobadajući smeh od kog počinje razumevanje uvrnutosti sistema. Za ovo pozorište koje osvetljava sa oduševljenjem, organizatori su postali toliko osetljivi na politička pitanja da su, paradoksalno, odsutni u predivnoj celinu. Teško je poverovati da ne vole da podrže ono što ne uzdrma ni starije niti podršku privatnih finansijera...

EVELIN PIJEJE
PREVOD: Isidora Petrović

- (1) Daniel Jeanneteau, direktor, komunikacija sa medijima.
- (2) Joël Pommerat, *Ça ira (I) Fin de Louis*, Actes Sud-Papiers, Arl, 2016, 144 strane, 15 evra. Isečak iz četvrtog dela koverture.